

critiek, die men van niet-christelijke zijde vaak tegen onze christelijke literatuurbeschuwing hoorde uitspreken. En de Redactie van „De Standaard” hield mij deze opmerking ten goede, wie, kapitelelende de literaire kritiek in sterke woorden als in de vorige alinea's van dit stuk worden gebruikt, zulk een principiële fout maakt (principiële dan ten opzichte van literaire kritiek) verdient niet, dat zijn (haar) uitspraken door een blad als „De Standaard” als „zeer juist” worden overgenomen.

Ten slotte zij mij de opmerking vergund, dat een scribent als deze briefschrijver, hoe goed hij (zij) 't mogelijk en hopelijk bedoelt, de zaak, die hij dienen wil, schade doet. Wij hebben in den zwaren kamp tegen den zeer sterken invloed der moderne literatuur, en van de moderne romans in 't bijzonder, elkanders steun noodig, ook en vooral tegenover ons christelijk publiek. En als dan, — wat ik lees uit het overgenomen fragment — een zijdelingsche (want niet rechtstreeksche) aanval wordt gedaan op de literatuurbeschuwing en -bespreking, moet dat schadelijk zijn voor de teekenis en de waarde daarvan met het oog op hen, die zich naar deze leiding richten. Tenzij met de feiten aangetoond wordt, dat tegen „die leiding” zoo ernstige bezwaren, als werden genoemd, indertijd bestaan, is zulk een critiek onbillijk, onrechtvaardig en schadelijk.

Bedoelt de briefschrijver echter iets anders te zeggen, dan is verduidelijking ten eerste gewenscht.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Bijbelsche vertellingen, voor onze kleintjes, door W. G. van de Hulst — met teekeningen van Isma.

H. J. Spruyt's Uitg. Mij. — A'dam.

Het is een onder ons volkomen zekere zaak, dat de kinderen van jongsaf den inhoud van den Bijbel moeten leeren kennen. Niet alleen moet heel de opvoeding doortrokken zijn van den christelijken geest, maar we vragen wel degelijk, dat van meet-aan ook onze kleintjes met den inhoud der Schrift zullen worden bekend gemaakt.

Nu zijn daarbij zeker moeilijkheden.

Moeilijkheden, die ons evenwel nimmer er toe konden bewegen, dat we de hoarding aannamen, alsof we dan maar den Bijbel-inhoud niet zouden willen vertellen, noch ook alsof we voor een „verkorte Bijbel” zouden zijn te vinden.

Prof. Grosheide sprak reeds in '22 op de jaarvergadering van „Jachim” te Delft zoo juist een oordeel uit over de poging om den Bijbel, door hem te besnoeien, te doen eerbiedigen.

Onze kinderen moeten in den Bijbel, den geheelen Bijbel, ingroeien om zoo de waarheid Gods te leeren kennen. Terecht evenwel zegt Prof. Bavinck in zijn „Paed. Beginselen”, dat „God ons Zijn Woord geeft, opdat wij langzamerhand daarin zouden ingroeien”.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over Dominees en Psycho-analyse.

Thans komen we tot de eigenlijke vraag: heeft de psycho-analyse voor ons, juist met het oog op de zielzorg, waarde? Prikkelt ze tot nieuwe, betere waarneming van de te bewerken ziel en geeft ze zilverder kennis en wijst ze medicijn?

Ik zou antwoorden willen, dat de psycho-analyse alleen aan dien zielzorger iets leeren kan, die haar methode en beginsel, gelijk het tot nu toe door haar koryphaeën is voorgedragen, hartgrondig verfoeit en geen seconde de critische houding er tegenover loslaten wil. Erkent hij principiële haar waarde, neemt hij haar axioma's aan, dan is het voor een gereformeerd besef met zijn zielzorg naar bijbelschen maatstaf gedaan. Alleen als hij haar bewust afwijst, kan hij nog iets er uit leeren.

* * *

Begin eens dan man te bezien, die de psycho-analytische denkwijze aanvaardt, die althans alleen op ondergeschikte punten, op kromme sprongen van de vlegel-periode haar zou willen wijzen in een aanvallend woord. Indien die man de psycho-analyse, gelijk ze door haar heranten voorgedragen is, aanvaardt, wat zal hij dan met „Jezus' arme schapen” beginnen?

Ge kunt over zielzorg heel veel praten; maar hierover zijn gereformeerden het met elkaar eens: het ziektebeeld van een christelijke ziel kan niet worden vastgesteld zonder kennis van het groote Object in de religie, dat is God. En de genezing van het ziekteproces der menschenziel zal altijd weer moeten gevonden worden in het horstiel van het ware contact tusschen het subject (den mensch) en het object in de religie (object is God). Wat praten we over religie, als we 't daarover niet eens zijn?

Welnu — de psycho-analyticus, die niet principiële tegenover Freud en zijn discipelen stelling zou willen nemen, kan juist het object (God) in de religie niet recht kennen of erkennen. Voor een gereformeerd mensch vloeit daaruit voort, dat hij de ziekte der zielen niet eens kan kennen maar het we-

Ook het ingroeien in de Schrift gaat voor onze kinderen geleidelijk.

En nu zal steeds dat ingroeien in de Schrift meebrengen, dat onze kinderen ook parate kennis, feiten-kennis krijgen.

Lankamp, in zijn alom bekend, uitnemend, pas in vijfden druk verschenen „Leerplan” (waarover we elders en hier wellicht later nog eens hopen te spreken) zegt dan ook terecht: „Wij moeten alzo onze leerlingen het Woord Gods doen kennen. Die kennis is noodig, opdat zij „langzamerhand” daarin zullen „ingroeien”, want dat is in de school een doorgaand werk: een leeren in toenemende mate, altijd naar den eisch huns wegs. Zij moeten mee door den arbeid, waartoe God ons” (de onderw. W.) „roept, van kinds af de Heilige Schriften weten, al naar de mate hunner ontwikkeling”.

Dat is juist en correct gezegd.

Nu is dit meteen een stukje polemieek tegen een brochure van den heer Van de Hulst; een brochure, waarmee ik 't ook niet eens ben.

Maar nu kan 't eigenaardig loopen.

Ofschoon ik de opvatting van den heer Van de Hulst over de Bijb. Geschiedenis op school niet deel, toch is er geloof ik hoogstens één in ons land, die zoo goed voor kinderen van en uit den Bijbel vertelt als de heer Van de Hulst.

Want dat, vooral voor jonge kinderen, de vertelvorm de beste is voor alle historische stof, daarover zijn we 't weer allemaal eens.

Lankamp schreef: „De Bijbelsche Geschiedenis vertellen? Zeer zeker: zoo boeiend mogelijk en steeds naar de bevattings der leerlingen”. En in zijn Leerplan II: „Geschiedenis des Vaderlands” had dezelfde het reeds gezegd, dat voor het onderwijs in de historie de vertelling de leerform is.

Er bestaat wel eensgezindheid over de vraag of we vertellen zullen of niet.

Nu kan echter hier weer niet zoo maar zonder meer gesproken worden van een vertelling tot het kind.

De leeftijden stellen onderscheiden eischen.

Lankamp gaf in verband daarmee dan ook zijn onderscheiden „leerkringen”. En hij deed het goed. Maar hij schreef een boek voor onderwijzers en onderwijzeressen.

En er zijn ook moeders. Moeders, die, wanneer haar kinderen komen in de periode, waarin ze gaarne naar een vertelling luisteren, en waarin ze geboeid worden door het voorlezen van een voor hun leeftijd en pakkend geschreven verhaal, wel gaarne haar kinderen zouden willen vertellen uit den Bijbel... maar die de vertel-gave missen. En er zijn ook vaders, die eenzelfde tekort hebben.

Wellicht is juist de leeftijd zoo van ongeveer vier tot acht jaar voor velen de moeilijkste.

Welnu voor moeders — speciaal voor moeders — gaf Van de Hulst zijn boek, welks titel we hier boven vermeldde.

„Het wil in stille uurtjes worden voorgelezen

zen: laat staan: genezen. Een onverbidde afwijzing? Oeh — zeg het maar eens anders, en ge zijt niet nuchter meer.

Van nuchterheid gesproken: hebben we niet pas Pinksterfeest gevierd? Hebben we niet onze bewondering verspild aan Petrus, die de spotters hoorde zeggen: ze zijn vol zoeten wijns, en toen het debat opnam, daar, waar het gebleven was, en dadelijk tegenwierp: dezen zijn niet dronken?

Helias, Simon Petrus kan dat niet volhouden... als Freud en zijn aanhang gelijk hebben. Want neem het object, God, zich in Christus openbarend door den Geest, neem dat object weg; — wat blijft er dan over van al die Pinksterteekenen? Niets. Minder dan niets. Opwinding, brutaliteit, verdronken schaamte, vergoddelijkte wellust, dronkenschap van geestelijke erotiek.

Wat is volgens de Freudiaansche school het eerste avondmaal? Verborgene liefdelust; die zich vroom opmaakt: de Brudegom wordt vereenigd met de bruid; de lust zoekt een uitweg en klampt den Hemeischen Brudegom aan! Wat is Paulus' dogma? Een dwang-handeling. Wat is de avondmaalskeik? Verkapte sexuele symboliek. Wat is Christus' kruis? Een product van zwoele, perverse, versymbolisering van het geslachtelijke leven. Wat is de Heilige Geest? Een lust-symbool. Wat is Zijn werk? Een uitdrukkingsvorm van menschelijke vinding voor menschelijke wellustgedachten.

Ik ga niet verder, omdat ik hier over die dingen toch niet in bijzonderheden spreken mag.

Maar in ernst: wat blijft er bij deze school van de religie en van haar geloofsinhoud over? De christelijke godsdienst is niet meer voor deze school dan een surrogaat voor den heidenschen sexueel gedreven cultus van vroeger. In den bisschop wordt de schand-jongen van oude tijden niet overwonnen; hij keert in nieuw gewand in hem terug, al blijft de vermomming. Het Oer-Christendom is meer zelfbedrog dan een poging tot overwinning der wereld. In de school van Freud, niet minder in de Züricher school, die aanvullend en gecorrigeerd werk leveren wilde, raakt men stuk voor stuk al zijn christelijke wapenen kwijt. Men raakt er den Bijbel kwijt: de ster van Bethlehem-Efrata, de gespleten rozen en het gescheurde gordijn van Goeden

door de moeders aan haar kleuters van vier tot acht jaar, voor wie „De Bijbelsche Geschiedenissen” (de andere „kinderbijbel” van v. d. H.) nog te zwaar van taal en te ingewikkeld van uitbeelding zou zijn...”, zegt de Schrijver.

„Het wil een „Bijbel-voor-de-kleintjes”, zijn, en zich in alles richten naar 't klein-kinder-verstand, dat misschien zoo weinig nog begrijpt; naar 't klein-kinderhart, dat misschien zooveel al verstaat. Het wil van de Heilige dingen vertellen...”

Mooi gezegd. Alleen dat „Bijbel-voor-de-kleintjes” vind ik minder gelukkig. Het woord Bijbel kan nooit één bijstelling of bepaling ontvangen. Er is er maar één en er blijft er één. De Bijbel blijft het. Zoo moet 't ook blijven voor de kinderen. Dit boek vertelt Bijbelsche geschiedenis, maar het is niet „een” bijbel.

Overigens: „Dit boek wil niet anders zijn, dan een heel bescheiden, heel eerbiedig poging, ook het kleine kind reeds binnen te leiden in de heilige sfeer der Goddelijke dingen — die achteloosheid nooit ontwijde”.

„Zij de belangstelling der kleuters de toets, in hoeverre dit pogen slaagde.”

Zoo de schrijver van het boek, dat „wil worden voorgelezen aan moeders school”.

Zeker, de kleinen zelf kunnen de beste critici zijn. En toch, welk een schat van toerheid, welk een zeldzame vertelgave vinden we in dit boek! Wat dat is, dat wonderlijke, dat er ligt in, neen over het werk van Van de Hulst? Ik weet 't niet precies te omschrijven. Maar in datgene, wat hij niet zegt, en toch laat beleven, geeft Van de Hulst zijn geheim ons te genieten.

Mag ik een voorbeeld geven, waaruit Van de Hulst's talent zoo klaar blijkt?

Hij vertelt van het „licht”, in den scheppings-morgen en van „het licht”, dat Zacharias in den tempel omscheen. Het eerste is het blijde; Zacharias wordt bevreesd. Toch is 't beide malen het opéens komen van het licht. Welnu lees de onderscheiden stemming, de verschillende sfeer in de volgende citaten. (Pag. 10 en pag. 12).

„Eens — heel lang geleden — was er niet één vogeltje, en niet één bloem; toen was er niet één mensch en niet één kindje; toen was er geen zon, en geen maan en geen ster.... Toen was het overal donker en stil.

Alleen in den schoonen hemel was het licht, heerlijk licht. Daar woonde God en daar woonden de engelen, die de schoone liederen zongen tot Gods eer. Daar was alles blijheid, en alles heerlijkheid.

Maar de Heere wilde, dat er overal blijheid zou zijn, overal....

En hij sprak maar een enkel woord: „Daar zij licht!” O, toen gebeurde er iets heel moois: toen kwam er licht, zoo maar, ineens, omdat God het zeide.

En toen maakte God de blauwe lucht en de witte wolken, en het wijde land, en de groote zee. En toen kwamen ook de kleine bloemen en de

Vrijdag, de windvlaag, de vuurschijn van Pinksterfeest, — het is alles niet meer dan symboliek van vaak perverse lusten, uitbeelding van sexuele (verdrongen of gesublimeerde) strevingen. Men verliest het objectieve heilsfeit in de religie: in het verhaal van de wonden van Christus en in dat van St. Sebastiaan drukt zich een zelfde duistere dwang naar erotische symboliek uit: Christus en Sebastiaan zijn beide gelijk — en beide alleen maar producten van fantasie. Het is niet noodig Eros en Christus uit elkaar te houden; of, eigenlijk gesproken, is een poging daartoe de grootste onzinnigheid. Ze zijn een.

Alles volgens de psycho-analytische school.

Ja, wat houdt men hier nog over van zijn geestelijk goed? Laat men maar niet meer tobben over het vraagstuk „Babel of Bijbel” en dan disputeren over de gewichtige kwestie of Babel den Bijbel heeft beheerscht, ja, dan neen. Wie „ja” zegt, die kraakt een harde noot, zegt een gereformeerde. Maar Freud en zijn discipelen kraken heelemaal geen noot: Babel en Bijbel zijn allebei neerslag van een zelfde zielsproces; om ze te begrijpen, behoeft men geen smid van Babel, noch een van den Bijbel om den sleutel te vragen, want de sleutel ter verklaring ligt nergens anders dan in den zak van Freud. Het is eenvoudig onzin, zegt hij, dat de bijbel zich zelf zou verklaren; Schrift met Schrift vergelijken, wat is dat nu? Freud alleen geeft betrouwbaar college over de geschiedenis van de wording van den inhoud des bijbels. Van openbaring is natuurlijk in 't geheel geen sprake, want ik heb God mij voorgesteld; Hij is wel een asyl, een toevlucht voor vele van mijn gedachten, maar... ik heb het asyl zelf gebouwd, en dat is het stuk mijner ellende, en ik moet mijn asylje nu steentje voor steentje onneemdoogend uit elkaar halen, om goed te zien, wat ik gedaan heb, en dat wordt zoo mijn leer van verlossing. Pant 3, zegt u: de dankbaarheid? Maar wie bedankt... zichzelf? Waar blijft mijn „hoog vertrek”, mijn „toevlucht”, de „sterke rotssteen, om in te wonen”? Ik heb ze allemaal gefantaseerd, en dat ik er in wegschool, maakte me juist ongelukkig... Laat de dominee mij niet weer met die termen komen aanraken: ze zijn mijn ongeluk, toen ik het nog niet wist, reeds lang geweest. En wat is er aan van de geschiedenis der openbaring.

grootte omdat zoóvee de wo en het 't Was En n „En vuurtje Maar Zach opeens gouden Voelt toón, „er w overal licht, schap. Maar licht. Van cursief voor d doen. Natu Ook w wil die heeld g bovenst regen de fant sche ge Doch stofjes maken. moeders zeggen. dit boel mee ve We h vangen. We z Ook De u subhiem.

En d Ja da Laat tekenar Het b Het i En h Waar dat we moest d Isings in envir zoo hée deeren. kalender

als de og mogen tv (met zijn van het v ken uit dan wel e ontwik Freud, de van de K dienst) al niet als Israëls eig werkte bolen ze dezelfde Jahwe-ver Laat o één ezelst teit vern dat ook d gesteld za cus, de fe der Freud In elk g tuigd p sikt (en l wil zijn, kunnen zi iemand di van gerefo van het v Wat zal met Gods met het v heid der Het is Zal mee gen: uw beemoedigen ziel voelen dat bewijst heeft? Het moet hee es der op op elk spe